

СТАНОВИЩЕ

От Елена Борисова Тарашева,
Нов български университет
Доцент в научно направление 2.1. Филология (Анализ на дискурса – медии)
Доктор по Математическа лингвистика 05.04.11. ВАК 2008

Кандидат за присъждане на научна степен „доктор“ по професионално направление 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Медиен език и стил): Деница Денчева Генчева

Дисертация на тема:

СОЦИО- И ПСИХОЛИНГВИСТИЧНИ ФУНКЦИИ НА ЧУЖДАТА ЛЕКСИКА В
ОНЛАЙН ПРОСТРАНСТВОТО

Научен ръководител: доцент Андреана Ефтимова, д.н.

По **конкурс** в Софийски университет „Св. Климент Охридски“
Факултет по журналистика и масова комуникация
Катедра „Пресжурналистика и книгоиздаване“

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение

Дисертацията разглежда проблема за употребата на лексика от чуждоезиков произход в рамките на комуникация на български език в социалните мрежи. Явлението се представя като съзнателна дискурсивна стратегия за комбиниране на езикови кодове. Прави се много нужна класификация на езикови единици от чужд произход, включени в българската реч, с отчитане на съвременни научни разработки както от световно-признати автори, като Мюйскен и Ауър (цитирани в дисертацията), така и от български учени, които са изследвали проблема: Виденов, Добрева, Ефтимова и други (*ibid.*). Направената класификация е потребна от гледна точка на мащабния приток на думи, изрази и словообразователни процеси от небългарски произход и необходимостта тази тенденция да бъде описана, анализирана и овладяна, а не отхвърлена по пуристски причини, с което българският език да се лиши от осъвременяване и съпоставимост с другите езици в глобалния свят на комуникацията. Използването на съвременни източници и познаването на теоретичните разработки по въпроса са предпоставка за компетентното осветляване на темата.

На второ място, дисертацията засяга света на съвременните комуникации – една огромна и бързо развиваща се сфера от живота, в която всички сме длъжни да участваме, за да

сме част от глобалната общност. Начинът, по който действат връзките между хората, описан от Милграм и Грановетер и приет като основополагащ в дисертацията, до голяма степен разкрива важни механизми на функционирането на социалните мрежи. Поведението ни в тях не се подчинява на ръководене и правила, но познаването на механизмите е фактор с огромно значение за социалния живот на съвременния човек. Тази сфера е сравнително нова и трудна за изследване, затова публикациите са многобройни и повечето имат експериментален характер. Изследователска смелост е било за докторантката да се заеме с един труден и многообхватен въпрос.

На трето място, дисертацията реализира осъзнаването на важността на езика, който се използва в специфичната сфера на комуникациите в социална мрежа. Както спазването, така и нарушаването на нормите имат своите психолингвистични и социални основания, за изследването на които докторантката е намерила сполучлива и научно-оправдана рамка.

Не на последно място по важност бих открила ориентацията към функционалния подход към езика на ниво дискурс. Българското езикознание по традиция отдава приоритет на структуралистичното направление – което не е оставено без внимание от докторантката. Но в основата си, работата изследва надизреченски комплекси от езикова продукция, ситуирани като послания в контекста на социалните мрежи, отправени от конкретни индивиди към избрана от тях публика, по избрани от тях механизми на въздействие. В тази схема на работа смисълът действително е продукт на употребата – така, както е при големите имена от езикознанието, като Халидей¹, Феъркльв², ван Дайк³ и нарастващ брой съвременни изследователи, които представят направлението „Изследване на дискурса“. Наченки на функционалната традиция не липсват в и съвременната българска наука и с радост се установяват нови поддръжници, готови да се заемат с един комплексен и труден подход към дискурса в реални условия.

Точно формулирани цели и задачи на дисертацията

Целта е формулирана пределно общо: „да хвърли повече светлина върху езиковата ситуация в съвремието ни, както и да потърси отговори на въпроса защо хората в дадена езикова общност смесват езиковите кодове в интернет“. От тази цел произтичат конкретните задачи: да се установят случаи на превключване на езиковия ход в реалния процес на общуване, да се анализира доколко те са понятни за експериментален кръг респонденти и накрая - да се направи анализ на психо- и социолингвистични функции на употребата на въпросните чуждоезикови елементи.

---

¹ M.A.K. Halliday, Christian M.I.M. Matthiessen. An Introduction to Functional Grammar. Taylor & Francis 2014

² Norman Fairclough. Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language. Pearson Education Ltd. 1995

³ Teun A. van Dijk. News as Discourse. Routledge. 1988

Очакваните практически резултати засягат преподаването по медиалингвистика и сродни дисциплини. Механизмът за изследване на асимилирането на чужда лексика също така се препоръчва от докторантката за ползване от други изследователи.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература

В дисертацията са цитирани 205 източника, като са включени както традиционни авторитети, така и нови. Източниците, публикувани след 2000 година са близо половината - 95, с което се дава добър баланс между формиращите дисциплината автори и новите разработки. Както е правилно за изследване на българския език, отделено е подобаващо място на български автори – 20 на брой, някои от които са цитирани с повече от 1 изследване. Проследяването на продукцията на местните изследователи у нас не е улеснено от финансирането на научни журнари, регулярни конференции и активна научна комуникация. Затова усилието да се открият и проследят релевантни изследвания заслужава адмирации, тъй като родната наука има потребност от обединяване и сътрудничество, част от каквато дейност трябва да бъдат младите учени чрез своите дисертации.

Добро впечатление прави и правилното оформление на цитираната литература. То е направено така, че всеки желаещ да проследи интересни публикации по темите, засегнати в труда може да го направи безпроблемно.

Наличие на обоснован и разработен теоретичен модел на изследването

Докторантката съставя въпросник за установяване на степента на възприемане на избрани изрази от чуждоезиков произход. Въпросите са компетентно съставени. Предвидено е как ще се тълкуват очакваните отговори: изискват се определение, синоними и произношение на думата – за преценка дали се разбира думата; на второ място се търси мнение дали заемката е разпространена сред широка група хора, определена общност, рядко срещана или се употребява изолирано със специфични цели. Обобщаването на отговорите води до адекватна оценка за степента на вписване на лексемите в българския език. Теоретичното разграничение в медиазнанието между изследването на декодирането от публиката и кодирането от ползвателите на социалните мрежи се спазва стриктно. Механизмът се прилага стройно и анализът води до достоверни резултати.

На второ място се определят функциите на смяната на кода според описани социалингвистични и психологични фактори. В този случай преценката не отразява реакции на аудиторията, а анализ на авторката. Опциите са с доста широк обхват, изведени са индуктивно от литературни източници. Не е уточнено дали под „функции“ се разбира въздействието върху аудиторията, пораждащите фактори на явлението, намеренията на авторите или нещо друго. Тъй като функциите, както и възприемането на езикови изрази е в пряка зависимост от аудиторията, решението класификацията да се прави от изследователката означава възприемане на нормативен подход към езика. Голямата част от прекрасните примери за превключване на кода съдържат хумор, дистанциране, образност и т.н., докато литературният обзор фокусира върху различен кръг функции на превключването на кода. Може би докторантката е трябвало по-смело да изтъкне свой принос към описанието на езиковото явление. При нормативната заявка

в целите и поради факта, че изследването е първи опит в научната област, е нормално да се експериментира с по-голям брой класификации, за да се достигне до една, която вероятно да отрази функциите на превключването на кода. Позитивна оценка заслужава и опитът за създаване на собствен аналитичен механизъм и последователното му прилагане от младата изследователка.

Описание на приносите

Докторантката идентифицира шест приносни момента в работата си: качественият анализ на чуждите думи, приложение на понятието за превключване на езиковия код към българския език, анкетата за семантичната прозрачност на набор от заемки, приложението на функционалния подход за установяване степента на асимилираност на чуждоезиковите изрази, свързването на смяната на кода с понятията диглосия, билингвизъм и лингва франка, приложението на социологическата теория за връзките между членовете на обществото. Всички тези моменти действително са нови за българската научна практика. Към тях бих добавила принципното изследване на съвременното състояние на езика, използван в социалните медии от гледна точка на функциите на езиковите изрази.

Дисертационният труд показва, че кандидатката притежава задълбочени теоретични знания в няколко области – езикознание, социални медии, роля на езика в обществото, както и връзки между членовете на обществото. Представянето на литературния преглед е аналитично, правят се обобщения и заключения за конкретното изследване. С това се демонстрира компетентност, надхвърляща изискваната от докторантите.

Интердисциплинарните връзки са подходящо използвани: виждаме изследвания от областта на социолингвистиката, медиазнанието, психолингвистиката и езиковата употреба. Съчетаването на различни дисциплини в името на постигането на желан научен резултат доказва способността на кандидатката за самостоятелно научно изследване. Личи и принос на научната ръководителка – библиографията е подходящо подбрана, теоретичните модели са компетентно организирани. Кандидатката е успяла да приложи моделите дисциплинирано и творчески, с добро познание за общата картина.

Дисертационният труд съдържа подходящо насочени изследователски дейности. Събрана е езикова продукция с надлежно обяснение за избора на източниците, методиката за включване, процедури за тестване на данните, времеви интервал, както и изключения от правилото. С това се демонстрира разбиране за същността на събирането на материал за езиков анализ. Анкетата е компетентно създадена, не се допускат двусмислени въпроси, предвижда се значимостта на отговорите, съществува механизъм за анализа на едни или други отговори. Обобщаването на резултатите е подходящо илюстрирано със съответната визуализация, която не замества, а подпомага пространна дискусия на данните. Можело е да се ползва специализиран софтуерен продукт, за да се установи статистическата значимост на данните, но българските традиции в тази област не го налагат. В резултат се достига до теоретични обобщения, дават се решения на поставения научен проблеми: доколко са приети в езиковата практика в българските социални медии превключванията на езиковия код.

Оценка на съответствието на автореферата с основните положения и приносите на дисертационния труд

Авторефератът съдържа кратко обобщение на работата, резюме на приносите и списък с публикации по темата, които е направила докторантката. Представени са шест статии, включително участие в сборник на Тринити колидж в Дъблин.

Заклучение

Дисертацията е добре планирана, отлично оформена и правилно представена. Изследванията са компетентно организирани, последователно изпълнени и добросъвестно анализирани. Работата по дисертационната тема е срещнала докторантката с огромен обем научна литература, която тя е осъзнала и приложила по подходящ начин при обработката на изследвания материал. Смятам, че тези доказателства са достатъчни за присъждане на докторска степен на кандидатката.

Дата 10.04.2018

Подпис:

